

Huber Péter: Amikor a kaptafa kiesik kezedből

Bibliakutatáshoz anyagot keresve botlottam bele egy a youtube-ra kitett videóba: „Ki írta a Bibliát? - Dr. Oláh Zoltán, Jakab István” (https://www.youtube.com/watch?v=MymGcJ_ZTc) a felvétel a Viva Natura TV egyik adásának felvétele, ahol Jakab István a moderátor. Az ő melegségére legyen felhozva, hogy ahogyan azt a videó 21´22”-21´40” alatt halható bevallja semmilyen teológiai ismeretekkel sem rendelkezik.

Ami viszont az elhangzott „elméletet” illeti ott égnék állt a hajam s nem tudott nem eszembe jutni: „**Sutor ne ultra crepidam.**” (Suszter, maradj a kaptafánál.)

Szeretném leszögezni, első alkalom, hogy találkozom Dr. Oláh Zoltán nevével s csak utólagos internetes ellenőrzés eredményeként, tudom, hogy kémiai végzettségű. Így jelen írásom kijelentéseit cáfolja, nem pedig szeméjét kritizálja.

A 44´21” hosszú videó gyakorlatilag csak a 8´40”-11´56” illetve 12´16”-13´48” –ben foglalkozik a címadó gondolattal, a többiben valószínű a moderátor ily irányú jártasságának hiánya más vizekre tereli a beszélgetést.

A felvázolt elmélet egy bevezető gondolat felfestése után, mely nagyjából azt mondja ki, hogy a rómaiak egy-egy új hódítást követően, helyet teremtettek a leigázott népek Isteneiknek is a Panteonba így könnyítve meg a leigázott népek Rómát kiszolgáló rétegeinek a Rómával való identitás érzetét. Mivel a zsidó nép nem volt bálványimádó s egy igaz Istenüket nem lehetett a Panteon gyűjteményébe behelyezni, ezért felkérték Josephus Flavius zsidó történészt, hogy írjon egy olyan történetet, mely valamely formában bár, de tegye lehetővé, hogy a zsidók is találhassanak identitást a római birodalomban. Josephus megír egy művet, melyben Titusz későbbi római császárt Jézushoz hasonló Messiásként mutatja be. Dr. Oláh Zoltán tovább viszi gondolatát, s kijelenti, Josephus ezen műve képezi a szerinte később írt Evangéliumok alapját.

Az egész „identitás teremtő elmélet” valamint a kétszer is elhangzó kijelentés, hogy Titusz 70-ben elfoglalja Jeruzsálemet s csatolja Palesztinát Rómához, azt sejteti Dr. Oláh Zoltán nincs tisztába vele, hogy Palesztinát i.e. 63-ban Pompeius csatolja Rómához s Vespasianus és fia Titusz tulajdonképpen csak az i.sz. 66-70-es zsidó lázadást, veri le.

Teszik ezt nem csekély brutalitással, lerombolják a Jeruzsálemi templomot (itt már csak Titusz van Jeruzsálemben), s bár a pontot az i-re a Bar Khoba lázadás (132-135) után teszik rá, már ekkor igen magas a legyilkolt, elhurcolt s elűzöttek száma.

Dr. Oláh Zoltán nem nevezi meg Josephus Flavius művét, de szerintem itt csakis a 75-79 közt írt „A zsidó háború” jöhet számításban. A mű nem áll rendelkezésemre magyar nyelven, csak egy német és egy angol fordításban. Mindkettőt végiglapoztam ma, de nyomát sem találtam mi is kerülhetett volna be belőle az Evangéliumokban. Tudom, egyes teológusok szeretnék későbbre tenni az Evangéliumok keletkezését, de a magam részéről meg vagyok győződve azok, legalábbis azok, egy ősi formája 70 előtti keletkezéséről.

A ma legelfogadottabb elmélet a szinoptikus evangéliumok (Márk, Máté, Lukács) kapcsán az úgynevezett két forrás elmélet, mely szerint Máté és Lukács, azonkívül, hogy átveszi Márk jelentős részét, azt egy elveszett írás, a „Q” tartalmával egészíti ki. Ez a „Q”, szerintem nem más, mint az elveszett „Máté héber evangéliuma”

Kaiszareiai Euszebiosz (265-339) szerint: „Máté ugyanis előbb a zsidóknak hirdette az igét, minthogy azonban más népekhez is el kellett mennie, anyanyelvén írásba foglalta evangéliumát, melynek megalkotásával már ottlétekor kárpótolta azokat, akiktől elvált”. Pápiász (60-139) pedig így fogalmaz: „Máté a héber gondolkodásnak megfelelően írta le a mondásokat, magyarázatokkal is ellátta ezeket, amennyire tudta, mindegyiket.” Vagy egy másik fordításban: „Máté héber (arámi) nyelven összeállította az igéket, melyeket ki-ki úgy fordított le, amint tudott”.

Máté valószínűleg 41-ben fejezi be ős Evangéliumát és a Jakab Apostol mártír halálát követően, 42-ben hagyja el Palesztinát.

Ez az eredeti arámi nyelvű mű Szent Jeromos (347-420) idejében még meg volt, legalábbis 392-393-ban írt „De Viris Illustribus” (A kiváló férfiakról) írásában ez áll:

„MÁTÉ, akit egyúttal LÉVINEK is neveznek, a vámosból lett apostol, aki először héber nyelven állította össze Krisztus evangéliumát Judeában, azok számára, akik a körülmetéltek közül lettek hívőkké; ezt valaki utána görög nyelvre is átültette, de ez nem egészen biztos. A héber nyelvű írását viszont mindmáig őrzi a tudásában kimagasló Pamphilosz által alapított caesareai könyvtár.”

Kiragadnám a fentiekből ezt a töredéket: **„ezt valaki utána görög nyelvre is átültette, de ez nem egészen biztos”**. Nyílt bizonyítéka ez annak, hogy Jeromos tisztában van vele: ez a könyv nem azonos a ma ismert Máté Evangéliumával, hisz azt maga fordította görögből latinra. (I. Damáz pápa kérésére átnézte az ólatin Bibliát, a Vetus Latinát, amit kb. a 2. század első felében fordítottak ólatinra. A helytelenül fordított részeket, betoldásokat kijavította az eredeti görög szöveg alapján. Az ily módon újr fordított Szentírást nevezték Vulgatának a 13. század óta.
[https://hu.wikipedia.org/wiki/Szent_Jeromos])

Hogy ez a „Máté héber evangéliuma” azonos a „Q”-val azt Ortensio da Spinetoli: Máté, Az egyház evangéliuma című műve s benne az alábbi kijelentés: „Nem hiányoztak és ma sem hiányoznak azok a szerzők, akik e forrást a Papiász által említett *logion*-gyűjteménnyel azonosítják” is megerősíti.
[<http://mek.niif.hu/00100/00181/html/02introd.htm>]

Pápiász (60-139) így ír Márkról:

"Azt is mondta a presbiter, hogy amikor Márk Péter tolmácsa volt, mindazt, amiről tudomást szerzett, gondosan le is írta, bár nem rendszerbe foglalva adta elő mindazt, amit az Úr tett és tanított. Ő maga ugyanis se nem hallotta az Urat, se nem volt követője, hanem amint mondtam, a Péteré, aki visszaemlékezések (chreiai) formájában adta elő tanításait, de anélkül, hogy az Úr szavait (logia) irodalmi keretbe (syntaxis) foglalta volna. Ennél fogva Márk nem vétett avval, hogy az egyes dolgokat úgy írta le, ahogy róluk tudomást szerzett. Egy valamire ugyanis vigyázott, hogy ti. ne hagyjon ki semmit abból, amit hallott és semmit belőlük meg ne hamisítson."

Alexandriai Kelemen (kb. 150-215) jegyzi fel:

"Márkot, Péter követőjét, mialatt Péter nyilvánosan hirdette Rómában az evangéliumot egyes császári testőrök jelenlétében, és Krisztus számos tanúságáról beszélt, megkérték, hogy fel kellene jegyezni, hogy miket mondott, és ő megírta azt az evangéliumot, ami Márk evangéliuma néven ismert, azokról a dolgokról, amit Péter mondott;"

Ha hitelt adhatunk ennek a forrásnak, akkor Márk Rómában még Péter keresztre feszítése előtt (64) befejezhette evangéliumát.

A már említett „De Viris Illustribus” (A kiváló férfiakra) írásában Jeromos Lukáccsal kapcsolatban rámutat a 2Kor.8:18-ra („Elküldöttük pedig vele együtt amaz atyafit is, a ki az összes gyülekezetekben dicséretes az evangéliomért;”). Ha ez a megfigyelés helyes, akkor 56-ban (a levél kb. keletkezési dátuma) már kellett, hogy létezzen Lukács Evangéliumának egy ősi formája.

A youtube-ón találtam egy érdekes filmet: „Akik látták Jézust” (Eyewitness to Jesus - 1996)[https://www.youtube.com/watch?v=MSnt_TeVfw] .

1994.12.24-én a London Times tárta először a nyilvánosság elé Carsten Peter Thiede (1952-2004) német tudós kutatásait, mellyel egyszerre két Evangélium: Máté és Márk eredetét sikerült az i.sz. 68 elé hozni. A film bemutatja azt a papirusz töredéket, melyben a kutató, Márk evangéliuma töredékét ismeri fel. A töredék része a Qumráni leleteknek pontosabban egy a 7. barlangban talált „Róma” feliratú cserépedényben talált papiruszoknak. A Qumráni eszéneusok, a római hadak által történ i.sz. 68-i megsemmisítésük előtt, rejtették el legfőbb kincsüket: a több mint 800 könyvet tartalmazó könyvtárukat.

Egy érdekes mellékmondata a filmnek, hogy mindkét Evangélium a „Czézarea Filippi” néven említi azt a várost, melyet 61-ben II. Heródes Agrippa (48-93) Neronias névre változtat a császár tiszteletére, majd annak 68-ban bekövetkezett halála után a város visszaveszi eredeti nevét: Banias. (Mt.16:13; Mk.8:27)

Ha esetleg a Márk töredék vitatható is mert túl kicsi ahhoz, hogy az azonosítás biztos legyen, ugyanez nem mondható el a P64-el jelölt Máté Evangéliuma töredékekről.

„A zsidó háború” mint ahogy címe is sejteti teljesen római szempontok és érdekek mentén íródott. Semmiképpen nem volt alkalmas arra, hogy a zsidóknak valamiféle római identitás érzetet adott volna. A zsidók Josephust árulónak tekintették s nem foglalkoztak műveivel. Csak a modern 20. sz-i Izraelben éli meg reneszánszát.

Művei, főleg a kereszténység számára jelentős részek miatt maradhattak fenn. Írt Keresztelő Jánosról, megemlíti Jézus testvérének Jakabnak vértanú halálát. A legfontosabb részlet a „Testimonium Flavianum” viszont szerintem is utólagos betoldás. Ezt igazolja, hogy a korai egyházatyák, kik tőle idéznek, érezhetően nem ismerték azt.

Iosephus Flavius (kb 37-100), eredeti nevén Joszéf ben Mattitjáhu részt vesz a zsidó forradalomba, majd mikor Vespanius fogságába kerül, fia Titusz kérésére annak ajándékozta azt. Rabszolgaként kerül (vissza) Rómába, a hamarosan római állampolgárságot kap s bekerül a római „elitbe”. Négy írása maradt ránk, melyből „A zsidók története” a legjelentősebb.

Bár a kommunista korban ezt nem érezhettük, nincs olyan területe a tudománynak, mellyel annyit foglalkoztak volna, mint Jézus életével és az apostolok korszakával, a Biblia kialakulásával. Bár a sok-sok ezer kutató munkássága nem eredményezte a „lerágott csont” hatását, mégis eltanácsolnék mindenkit e területen bármi egyéni véleménynek hangot adni, hacsak hónapok komoly munkássága, száz meg száz írás elolvasása azt meg nem előzte.

(Las Vegas, 2015.12.29)